

[Debatt](#)
[BankID](#)

BankID og eldre: En skandale at folk umyndiggjøres og utestenges

- **Marte Eidsand Kjørven**

Professor, Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo

- **Tone Linn Wærstad**

Professor, Institutt for privatrett, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo

Vi har et system der finansnæringen i praksis er tildelt en rolle som umyndiggjørelsesorgan i Norge, mener professorene Marte Eidsand Kjørven (t.v.) og Tone Linn Wærstad. *Foto: Universitetet i Oslo*

En kunderådgiver i banken kan med et tastetrykk frata folk BankID.

Publisert: 27.08.2024 18:00

Dette er et debattinnlegg. Eventuelle meninger i teksten står for skribentens regning. Hvis du ønsker å delta i debatten, kan du lese hvordan [her](#).

Nyhetsbrev: Se. Lese. Høre. Gjøre.

Ukentlig | Gratis

Debattredaktør Erik Tornes sender deg de mest interessante anmeldelsene og debattene.

[Meld deg på](#)

En anonym datter skriver i [Aftenposten 18. august](#) om sin «gamle» mor som føler seg umyndiggjort og hjelpeløs etter at banken fratok henne BankID. [I sitt svar](#) til den anonyme datteren viser BankID til at løsningen er at det kommer på plass et sentralt fullmaktsregister. Vi er enige i at et slikt register burde vært på plass for lenge siden.

Dette løser imidlertid ikke grunnproblemet: at vi har rigget et system der finansnæringen i praksis er tildelt en rolle som umyndiggjørelsesorgan i Norge.

En kunderådgiver i banken kan med et tastetrykk frata folk BankID. Slik datteren i debattinnlegget så tydelig viser, er konsekvensene alvorlige.

Økonomisk rasjonelt å utestenge kunder

BankID skriver at «hensynet til sikkerhet og svindelrisiko [må] veies opp mot ulempene med strenge regler». I denne avveiningen vil det være økonomisk rasjonelt for bankene å begrense svindelrisikoen ved å stenge ute kunder som utgjør en særskilt risiko for å bli svindlet. Dette fordi bankene i mange tilfeller er rettslig ansvarlige for tapet etter finansavtaleloven.

Ulempene ved utestengelsen er det primært individene som må bære.

Om bankene har lov til å opptre på denne måten, er rettslig sett tvilsomt. Men bankene kan stort sett gjøre som de vil. Så vidt vi vet, har ingen tilsynsmyndigheter foreløpig kjent sin besøkelsestid. Avslag og inndragning av BankID kan skje uten noen nærmere begrunnelse, og det er få klagemuligheter. Som [påpekt i Rettsstatsmeldingen](#) er det et rettssikkerhetsproblem at private banker utsteder den eID-en som benyttes av alle store private og offentlige aktører.

Hva med muligheten til å klage?

Diskrimineringsnemnda er den mest nærliggende klagemuligheten, men praksis fra nemnden viser at den i svært liten grad bidrar til å avhjelpe problemet med digital ekskludering.

Ifølge nemnden er nektelse av BankID til psykisk utviklingshemmede og andre som trenger hjelp til bruken, lovlig. Samtidig mener nemnden at staten ikke har noe overordnet ansvar for de problemene dette medfører med tilgang til offentlige tjenester for denne gruppen.

Ei heller utgjør det diskriminering, ifølge nemnden, når private og offentlige aktører unnlater å legge til rette for de som ikke har smarttelefon og BankID. Nemnden har blant annet behandlet

klager som gjelder tilgangen til kollektivtransport og på den heldigitale folkeavstemningen om deling av Innlandet fylkeskommune.

Nemnden mener at det ikke kan stilles krav om likeverdige alternative måter å betale for kollektivtransport eller delta i folkeavstemninger på. Dette fordi denne typen krav ville «reducere incentivene til å ta i bruk effektiviserende teknologi».

Rettigheter skal ikke settes til side

Diskrimineringsnemndas argumentasjon fremstår i mange tilfeller som rettslig uholdbar. Blant annet unnlater nemnda helt å ta stilling til sentrale menneskerettskonvensjoner som FN-konvensjonen om mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Det er faktisk ikke slik at disse rettighetene kan tilsidesettes fordi man har lyst til å ta i bruk «effektiviserende teknologi». Nemnda [bommer dessuten på sentral EU-rett](#).

At private aktører som bankene og BankID opptrer i tråd med økonomiske incentiver, er som ventet. At Diskrimineringsnemnda legger så stor vekt på økonomiske effektivitetsargumenter, er mer overraskende.

Den virkelige skandalen ligger imidlertid i at staten har rigget et system som for alle praktiske formål tillater at folk umyndiggjøres og utestenges fra sentrale offentlige tjenester basert på svindelrisikovurderinger foretatt av bankansatte.

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/Jbnrp6/en-kunderaadgiver-i-banken-kan-med-et-tastetrykk-frata-folk-bankid>

11-9-2024